

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 6. Utrùm homo possit solis naturæ viribus servare legem divinam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

ita non esset merè gratuita, sed supponeret aliquid operis. Quod sanè repugnat Apostolo dicenti Rom. cap. 11. *Si autem gratia, jam non operibus: alioqui gratia jam non est gratia.*

Obj. 1. Zachariae, cap. 1. dicitur: *Convertimini ad me...* & ego convertar ad vos. R. in hoc textu, & aliis similibus, commendari liberum arbitrium, sed non excludi necessitatem gratiae praevenientis: sicut in hoc alio textu, *Converte nos Deus salutaris noster*, commendatur necessitas gratiae praevenientis, sed non excluditur liberum arbitrium. Itaque Deus dicit nobis: *Convertimini ad me*; quia non solus operatur conversionem nostram; & nos dicimus Deo: *Converte nos*; quia non soli ad conversionem nostram sufficimus: sed conversio nostra est opus gratiae praevenientis, & arbitrii nostri gratiae praevenienti consentientis atque cooperantis.

Obj. 2. hoc axioma theologicum: *Faciens quod in se est, Deus non denegat gratiam.* R. hujus axiomatis hunc sensum esse: Facienti quod in se est, gratiae praevenienti consentiendo & cooperando, Deus non denegat gratiam justificationis. Et verò faciens quod in se est ex solis arbitrii viribus, pro uno aut altero bono opere morali, quod fortè facit, multa mortalia sine dubio committit. Tali autem aliud deberi non potest, quam poena pro mortalibus, quorum reus est.

Obj. 3. Cornelius Centurio, homo Gentilis, per orationes & elemosinas suas meruit gratiam, qua ad fidem & justificationem perveniret. R. Cornelium non meruisse gratiam, qua ad fidem Christi & Evangelii perveniret, per orationes & elemosinas factas ex solis naturae viribus. Itaque Cornelius per internam gratiam gratuito donatam illustratus & excitatus, habuit fidem unius Dei: deinde ex hac fide, Deo ulterius aspirante & adjuvante, oravit, & elemosinas fecit, atque sic cum auxilio praevenientis & opitulantis gratiae orando & elemosinas faciendo, promeruit ulteriorem gratiam, qua perveniret ad fidem Christi & Evangelii, sine qua fide justificari non poterat, adeoque nec poterat salvari.

Obj. 4. S. Chrysostomus apertè docet, vel supponit hominem posse solis arbitrii viribus se ipsum disponere ad recipiendam gratiam. Nam sic loquitur homil. 27. in Joan. Hinc admoneri possumus Deum suis in nos beneficiis nostras non praevenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse. Sed cum nos prompto paratoque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. Et hom. 9. in Genesim: Gratia parata est, quarens qui se cum largitate suscipiat. Quod si Deus viderit animam vigilem, & desiderium fervens, ipse suas divitias largiter suppeditat. Et hom. 12. in epist. ad Hebr. Oportet nos eligere primum quae bona sunt, & tunc Deus quae sua sunt introducit; non antecedit nostras voluntates, ne ledat arbitrium, cum autem nos elegerimus, multam tunc affert auxiliacionem.

R. 1. Cùm tunc temporis nondùm Pelagianorum vel Semipelagianorum haereticis exorta esset, & ita nondùm impugnaretur ad quemlibet actum salutarem necessitas interioris gratiae, omnem dispositionem omnemque conatum naturalem praevenientis, mirum videri non debet, quòd non ita apertè necessitatem hanc semper prædicaret S. Doctor, atque locis citatis, & aliis similibus, cum minori cautela locutus sit. 2. Pluribus locis necessitatem gratiae praevenientis omnem dispositionem & conatum naturalem, sufficienter asseruit, ut hom. 22. in Gen. Quia, inquit, in nostra voluntate totum post gratiam Dei relictum est, ideo & peccantibus supplicia proposita sunt, & bene operantibus retributiones. Et hom. 13. in Joan. Gratia Dei, inquit, semper in beneficiis priores sibi partes vindicat. Et in eand. hom. 71. Non meritis vestris debitum persolvi (diligendo vos) sed ego incipi. Et hom. 12. in c. 4. 1. Cor. Igitur, inquit, quod accepisti habes, neque hoc tantum aut illud, sed quidquid habes. Non enim merita tua haec sunt (hoc est, merita ex solis arbitrii viribus profecta) sed Dei gratia. Quamvis fidem adducas, à vocatione eam accepisti; quamvis peccato-

rum veniam adducas, quamvis dona, quamvis doctrinae sermonem, quamvis virtutem, omnia tibi inde proveniunt. Quid igitur habes, quæso, quod non acceptum habeas? num ipse per te rectè operatus es? Non sanè, sed accepisti... Propterea cohibearis oportet, non enim tantum id munus est, sed largientis. Quid expressius dici potuit pro necessitate interioris gratiae omnem omnino actum salutarem gratuito praevenientis?

3. itaque, ne cogamur dicere S. Doctorem sibi ipsi contrarium fuisse, intrepidè respondendum est eum locis in objectione allegatis, & aliis similibus, sic loqui de bonis quibuldam operibus, quasi ea soli faciamus, & ad ea facienda gratia praeveniente & adjuvante non indigeamus, vel ad liberum arbitrium contra Manichæos defendendum, vel potius ad excutiendam hominum in bonis operibus exercendis negligentiam, & ne homines ita se in omnibus à Deo praeveniri existiment, ut nihil sibi agendum relinquatur. In quo Concionatoris officio egregiè fungitur S. Doctor. Valebit autem hæc responsio pro aliis Patribus, qui simili modo loquuntur, præsertim cùm verba faciunt ad populum.

Obj. 5. S. Hieronymum in dialogo 3. contra Pelagianos, ubi hæc scribit: *Quæ (iustitia) labore, & industria, ac diligentia, & semper super omnia Dei clementia custoditur, ut nostrum sit rogare, illius sit tribuere quod rogitur, nostrum incipere, illius perficere: nostrum offerre quod possumus, illius perficere, quod non possumus.* R. S. Doctorem non sic loqui, quòd possumus sine gratia orare, incipere & offerre aliquid salutæ, sed quia cum gratia, quam habemus, non possumus quidlibet. Sic v.g. cum gratia, quam habemus, aliquando non possumus nisi orare, vel bonum aliquod opus incipere, & ita non nisi boni operis initium Deo offerre; quare Dei est dare nobis uberiores gratiam, quacum majora possumus in ordine ad salutem, & iustitiam conservandam.

Quòd autem illud, quod nostrum esse in ordine ad salutem dicit S. Doctor, non velit esse nostrum independentè à praeveniente & auxiliante gratia, patet ex epist. ad Ctesiphontem, ubi sic ait: *Velle & currere meum est, sed ipsum meum sine Dei semper auxilio non erit meum.* Dicit enim idem Apostolus: Deus est, qui operatur in nobis & velle & perficere. Et ex epist. ad Demetriadem, ubi hoc habet: *Velle & nolle nostrum est, ipsumque quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est.*

Obj. denique Apostolum dicentem 1. ad Timoth. c. 1. *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* R. ignorantiam illam, de qua loquitur Apostolus, & ex qua persequeretur Ecclesiam Dei, non fuisse quidem affectatam, qualis fuit illa, ex qua Judæorum principes Christum morti tradiderunt; sed fuisse vincibilem; adeoque peccatum; unde nullatenus conferre potuit ad hoc, ut Apostolus misericordiam consequeretur. Verborum igitur Apostoli sensus hic est, Misericordiam consecutus sum, cujus minus indignus fui, quam alii Judæi, qui ex ignorantia affectata nescierunt Christum esse Messiam. Unde inferius rationem reddens Apostolus quare consecutus fuerit misericordiam, sic loquitur: *Ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primò ostenderet Christus Jesus omnem patientiam.*

ARTICULUS VI.

Utrum homo posset solis naturae viribus servare legem divinam.

NOta. Hic agitur, 1. de lege naturali: nam quòd præcepta supernaturalia servari non possint sine gratia, extra controversiam est. 2. De tota lege naturali: nam quòd homo sine gratia aliqua legis naturalis præcepta servare possit, & interdum servet, ita ut in illis servandis nullo modo peccet, non nisi temerè potest negari. 3. De tota lege naturali servanda per longum aliquod tempus: nam negari non potest; quòd homo possit sine auxilio gratiae ad brevissimum

ali-

aliquod tempus servare totam legem naturalem: cum fieri possit ut intra brevissimum illud tempus nullum legis naturalis præceptum affirmativum urgeat, & nulla ad violanda præcepta negativa provocet tentatio. 4. De tota lege naturali servanda quoad substantiam operis, ita ut in ea servanda vitetur omne peccatum, non de tota lege naturali servanda quoad modum, & sicut oportet, ut ejus observatio sit meritoria apud Deum: nam cum sic non observetur nisi ex motivo charitatis, nullum illius præceptum sic observari posse sine adjutorio interioris gratiæ, satis superque constat ex dictis Att. 4. His autem prænotatis, sit

RESPONSIO.

Homo non potest solis naturæ viribus ad longum aliquod tempus servare totam legem naturalem quoad substantiam operis, ita ut ex omni parte vitetur peccatum.

Prob. 1. Ex Scriptura. 1. Joan. c. 2. dicitur: Qui servat verbum ejus, in hoc charitas Dei perfecta est. Et c. 5. Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus. Quibus locis agitur de lege naturali: agitur enim de lege, ad quam pertinet præceptum de diligendo proximo, ut patet ex contextu. Unde sic argumentor. Observatio totius legis naturalis per longum aliquod tempus, quo occurrere possunt varia præcepta observanda, est signum perfectæ charitatis. Ergo tota lex naturalis longo aliquo tempore observari non potest sine perfectâ charitate. Atqui quod sine perfectâ charitate fieri non potest, fieri non potest sine adjutorio gratiæ. Ergo, &c.

Prob. 2. ex Traditione, cujus testes nobis sunt Concilia, Pontifices, & Patres, Concilium Milevitanum, vel potiùs Carthaginense can. 5. sic loquitur: Placuit quicumque dixerit, idcirco nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.

Conc. Arausicanum II. can. 25. cujus verba jam recitavimus, dicit hominem baptizatum, si gratiæ cooperari velit, omnia præcepta servare posse; quo modo loquendi aperte significat, vel supponit id facere hominem non posse sine gratia.

Innocentius I. in sua ad Milevitanam Synodum epistola sic ait: *Negantes ergo (Pelagiani) auxilium Dei, inveniunt hominem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere divina, qua privatus, necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, sola tantummodo libertate contendit.*

Celestinus in sua epistola ad Episcopos Galliæ c. 6. dicit: *Neminem etiam baptismati gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* At homo non potest servare totam legem naturalem longo tempore, nisi evincendo concupiscentias carnis, identidem rebellantis, & superando insidias diaboli, assidue quarentis quem devoreret. Ergo, &c.

S. Augustinus lib. de perfect. just. extremo hæc dicit: *Quisquis negat nos orare debere, ne intremus in tentationem: negat autem qui contendit ad non peccandum, gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem, ab auxilii omnium removendum, & ore omnium anathematizandum non dubito.* At si adjutorium Dei necessarium est ad non peccandum longo scilicet aliquo tempore, certè ad servanda longo aliquo tempore omnia legis præcepta necessarium esse clarum est.

Item loquens lib. de grat. & lib. arb. c. 16. de observatione præceptorum naturalium, non secundum modum, sed secundum substantiam operis, ut patet ex contextu, sic ait: *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit*

Simonnet Theol. Tom. II.

ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum... Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas voluntati. Quæ verba S. Doctoris saltem intelligi debent de observatione præceptorum legis naturalis difficiliorum, quale est v. g. continentia præceptum, quæ præcepta docet, sine gratia non posse ita servari, ut in illis servandis ex omni parte vitetur peccatum per diuturnum aliquod tempus.

Responsionis nostræ rationem assert Bellarminus lib. 5. de grat. & lib. arb. c. 5. his verbis: *Natura humana, per peccatum primi parentis depravata, aversa est à Deo & conversa ad creaturas, ac præsertim ad se: proinde finem ultimum vel actum, vel habitum, vel certè propensione quadam in creatura, non in Deo, constitutum habet: quare quando occurrunt aliqua agenda, vel evitanda, ex fine illo preconcepto, quasi naturaliter inclinatur ad malum, & violenter ad bonum, & ideo necessaria est vis quedam, & ut homo perpetuo vigilet, & præmeditetur, & contra propensionem & amorem proprium pugnet, quod impossibile esse moraliter, non solum ratio, sed etiam experientia docet.*

Obj. 1. Deut. c. 30. dicitur: Mandatum hoc, quod ego precipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum. R. breviter. Moïses sic loquitur, supponendo non defore divinum auxilium ad implenda præcepta necessarium.

Obj. 2. Illud Eccli. cap. 15. Si volueris mandata servare, conservabunt te. R. Hoc loco Scriptura dicit hominem liberum esse ad servanda mandata divina; at non dicit liberum esse sine gratia. Hoc igitur loco exprimitur liberum arbitrium, quo mandata servanda sunt, sed non excluditur gratia, sine qua mandata servari non possunt: sicut cum aliis locis prædicatur gratia, sine qua mandata servari non possunt, non excluditur liberum arbitrium, quo mandata servanda sunt.

Obj. 3. Præcepta naturalia, hoc ipso quòd naturalia sunt, non superant vires naturæ, etiam si collectivè sumantur. Ergo, &c. R. dist. Non superant vires naturæ, quæ per peccatum corrupta non est, C. ant. Non superant vires naturæ per peccatum corruptæ & infirmatæ, N. ant. conf.

Dices Natura per peccatum infirmata, potest omnia quæ potest natura sana, quamvis non tam facile: alioqui non tam dici debet infirmata, quam penitus extincta. Ergo, &c. R. neg. ant. Nam natura infirma potest quidem aliqua ex eis, quæ potest natura sana, at non potest omnia, nisi adjuvetur. Hoc docet S. Thomas 1. 2. q. 109. ar. 2. in O. *Quia natura humana, inquit, per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem (homo) etiam in statu naturæ corruptæ, per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere... non tamen totum bonum sibi connaturale, ita quod in nullo deficiat: sicut homo infirmus potest per se ipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte moveri potest motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ.*

Obj. 4. Potest homo solis naturæ viribus servare aliquod præceptum naturale. Ergo potest etiam omnia. R. neg. conf. Nam 1. non omnia præcepta legis naturalis inter se æqualia sunt, sed alia aliis difficiliora. Qui autem potest facile, non illic potest difficile. 2. Aliquando concurrunt plura præcepta simul observanda. Qui autem unum potest seorsim, non idcirco potest plura simul. 3. Homo in implendis præceptis laborat. Ubi autem laboratur in opere, laborando vires paulatim exhauriuntur. 4. Homo per longum aliquod tempus, præcepta omnia implere non potest sine perpetua vigilantia & præmeditatione, quod vires naturæ per peccatum depravatæ & debilitatæ superat.

Obj. 5. Patres tam de lege naturali quam de positiva loquentes, passim docent Deum non præcipere impossibilia. R. Patres hoc docere, non quia putant hominem implere posse solis suis viribus ea omnia, quæ à Deo præcipiuntur, sed quia Deus semper paratus est ad juvandum hominem, eique vires ad ea quæ

iple præcipit, implenda suppeditandas. Unde illud S. Leonis sermone 16. de Passione Domini: *Iuste insit præcepto qui semper præcurrit auxilio.*

ARTICULUS VII.

Utrum homo solis naturæ viribus possit bonum aliquod morale perficere.

RESPONSIO.

Potest homo, etiam infidelis, solis naturæ viribus perficere aliquod bonum morale, si nulla tentatione pulsetur.

Est contra Lutherum & Calvinum, quos secuti sunt Bajus & Jansenius, qui capite 17. libri 4. de statu naturæ lapstæ, hunc præfixit titulum: *Nuge, delirium, infania, error, impietas contraria christianorum sensui, Scripturis, & fidei, quod infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato, juxta Augustinum, & Concilium Arauscanum.* Sed contra illos

Prob. 1. ex Scriptura. Nam Rom. cap. 2. legitur: *Cum enim gentes quæ legem (scriptam) non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.* Quibus verbis Apostolus aperte significat infideles aliqua legis naturalis præcepta, eaque facilia, solis naturæ viribus interdum adimplere cum omnibus circumstantiis ad moralem honestatem requisitis.

Matth. c. 5. Christus ait: *Si saluaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti, &c.* Unde sic argumetur, Ethnici eadem benevolentia signa adhibent suis, quæ suis exhibent fideles, & de quibus Christus loquitur. Atqui signa benevolentia, quæ suis exhibent fideles, & de quibus loquitur Christus, habent bonitatem moralem, Christus enim illa non reprehendit, nec ab illis avertit, sed solum admonet fideles, ne illis contenti sint, utque ad aliquid perfectius aspirent. Ergo, &c.

Exodi cap. 1. dicitur, obsterices Aegyptias numerosa & facili prole donatas fuisse, eò quod Pharaoni iniuste præcipiente, ut omnes Hebræorum infantes masculi interficerentur, parere noluerint: *Quia timuerunt, inquit Moyses, obsterices Deum, edificavit eis domos.* Obsterices autem illæ erant infideles, & tamen infantes masculos Hebræorum contra Pharaonis imperium conservando, opus moraliter bonum exerceverunt: Deus enim, qui iustissimus est, remunerari non potest opera mala, quæ hoc ipso quod mala sunt, supplicium merentur, non præmium. Præterea, ad hoc opus solas naturæ vires sufficere, gratis negaretur. Ergo, &c.

Prob. 2. Autoritate Summorum Pontificum, qui has Baji propositiones damnaverunt: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est... In omnibus actibus suis peccator servit dominanti cupiditati... Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes philosophorum sunt vitia... Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas, quamundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in cordibus diffusa, Deus amatur.* Ergo non omnia infidelium opera sunt mala moraliter, adeoque aliqua sunt moraliter bona, quæ cum facilia sunt, nec urget aliqua tentatio, gratis dicerentur superare vires naturæ. Ergo, &c.

Ant. confirmatur. Ex eo quod falsum est, omne quod agit peccator, hoc ipso quod peccator est, peccatum esse, aut in omnibus actibus suis peccatorem, quandiu peccator est, servire dominanti cupiditati. Item ex eo quod possit esse aliquis amor creature rationalis, qui nec sit vitiosa cupiditas, qua diligitur mundus, nec laudabilis illa charitas, qua Deus amatur, qualis est omnis amor, quo præcisè diligitur aliqua honestas creata.

Prob. 3. autoritate S. Augustini, lib. de Spiritu & litt. c. 27. ita loquentis: *Si autem hi qui naturaliter quæ legis sunt faciunt, nondum sunt habendi in numero eo-*

rum quos Christi justificat gratia: sed in eorum potius quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter iustitiam colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum iustitiam regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quanquam si discutatur quo fine fiant, vix inveniuntur quæ iustitia debitam laudem defensionemve mereantur.

Et capite sequenti: *Sicut non impediunt à vita æterna iustum quadam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil profunt impij aliqua bona opera sine quibus difficillimè vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.* Juxta S. Doctorem igitur, homines etiam infideles aliqua opera moraliter bona, licet ad salutem inutilia, interdum exercent: opera enim, quæ secundum iustitiam regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus, licet ad salutem nihil prodesse possint, moralem habere honestatem necesse est.

Hujus veritatis rationem hanc reddit S. Doctor eod. cap. *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit (gentiles) etiam in ipsa impietate vita sua facere aliqua legis, vel sapere.* Juxta S. Doctorem igitur, cum in homine imago Dei non sit prorsus detrita, hoc est, cum in homine per peccatum recta ratio, aut arbitrii libertas non sit omnino extincta, nec naturalis ad honestum propensio penitus sublata, possunt homines etiam impii & infideles aliqua, eaque facilia, opera moraliter bona identidem exercere, & identidem exercent ex solis naturæ viribus.

S. Augustino unum ex aliis omnibus Patribus, qui idem de infidelibus docent, addo Fulgentium, qui lib. de incarnatione & gratia Christi, cap. 26. hæc habet: *Quod si quibusdam cognoscentibus Deum, nec tamen sic ut Deum glorificantibus, cognitio illa nihil profuit ad salutem, quomodo hi poterunt iusti esse apud Deum, qui sic in suis moribus atque operibus bonitatis aliquid servant, ut hoc ad finem christiane fidei charitatisque non referant? Quibus aliqua quidem bona, quæ ad societatis humane pertinent æquitatem, inesse possunt, sed quia charitate Dei non sunt, prodesse non possunt.* Juxta S. Fulgentium, infideles habent aliqua opera, moraliter bona, quamvis ad salutem æternam prodesse non possint, quia non imperantur à charitate, sive quia non referuntur ad Deum propter se dilectum, sed sunt præcisè ex affectu honestatis naturalis, quam habent.

Prob. 4. ratione. Quia si infideles nulla planè opera moraliter bona solis naturæ viribus exercere possunt, hoc provenit vel ex eo quod non possunt referre actus suos ad Deum; vel ex eo quod sunt in statu peccati; vel ex eo quod sine gratiæ auxilio non possunt quidquam agere ex affectu honestatis naturalis; vel denique ex tentationum vehementia, & carnis rebellionem. Nihil horum dici potest.

Non primum: quia non tenentur homines omnes actus suos explicite referre ad Deum. Non secundum: quia ex eo quod infideles sunt peccatores & mali, non necessitantur ad semper malè agendum & semper peccandum. Non tertium: quia naturæ vires in ordine ad prosequendam in actibus suis honestatem naturalem, sunt quidem multum debilitate per peccatum originale, ac non sunt penitus extinctæ; adeoque adhuc valere possunt ad prosequenda aliqua honesta, quæ talia, quæ ardua non sunt. Non denique quartum: quia neque semper demon tentat, neque semper caro rebellat. Possunt igitur infideles solis naturæ viribus, nulla tentatione urgente, aliqua opera facilia ex affectu honestatis objectiva, quam habent, exercere, & ea exercendo laudabiliter agere, aut, ut providere liberis, honorare parentes, pauperum inopiam aliquot nummulis sublevare, amicis bene velle, elique aliqua benevolentia suæ signa dare, &c.